

Endangering One's Life to Save Somebody Else
Rabbi M. Taubes

1. דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשפח את הדברים אשר ראוי עיניך ופן יסורו מלכבדך כל ימי חייך והודעתם ללבני ולבני בנך:

(טו) ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יקנן אליכם בחרב מתוך האש:

2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד ב

תנו רבנן: מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו: ריקא, והלא כתוב בתורתכם דברים ד' רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב דברים ד' ונשמרתם מאד לנפשתיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי?

3. בראשית פרשת וישלח פרק לב

(יא) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות:

4. רש"י בראשית פרשת וישלח פרק לב

(יא) קטנתי מכל החסדים - נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרם לי להמסר ביד עשו:

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לב עמוד א

רבי ינאי לטעמיה, דאמר: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס - שמא אין עושין לו נס. ואם עושין לו נס - מנכין לו מזכויותיו. אמר רבי חנין: מאי קראה בראשית לב - קטנתי מכל החסדים ומכל האמת.

6. תלמוד בבלי מסכת חולין דף י עמוד א

ש"מ: חמירא סכנתא מאיסורא, ש"מ.

7. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יא

הלכה ד

אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בו אדם וימות כגון שהיתה לו באר או בור בחצירו בין שיש בהן מים בין שאין בהן מים חייב לעשות להן חוליה גבוהה עשרה טפחים או לעשות לה כסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות. וכן כל ג' מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שנ' דברים ד' 'ט' השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים.

הלכה ה

הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד על כך מכין אותו מכת מרדות.

8. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב

הלכה ו

וכן לא ינעוץ הסכין בתוך האתרוג או בתוך הצנון שמא יפול אדם על חודה וימות, וכן אסור לאדם לעבור תחת קיר נטוי או על גשר רעוע או להכנס לחורבה, וכן כל כיוצא באלו משאר הסכנות אסור לעמוד במקומן/+. השגת הראב"ד/ וכן לא ינעוץ הסכין בתוך האתרוג או בתוך הצנון שמא יפול אדם. א"א גם זה מפרשים משום ביזוי אוכלין שעושה מהן תיק לסכין+.

9. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שמירת נפש סימן תכו

סעיף ט

הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, וקצתם נתבארו בטור יו"ד סי' קט"ז, ועוד יש דברים אחרים ואלו הם: לא יניח פיו על הסילון המקלה וישתה, ולא ישתה בלילה מהבארות ומהאגמים, שמא יבלע עלוקה והוא אינו רואה. הגה: וכבר כתבתי דברים אלו סימן קט"ז בורה דעה וע"ש.

כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, ואמר: הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או: איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות, והנזהר מהם עליו תבא ברכת טוב.

10. סמ"ע סימן תכז

הרבה דברים אסרו כו'. מדכתיב [דברים ד' ט'] השמר לך ושמור נפשך מאד:

11. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קטז

סעיף ה

צריך לזהר מליתן מעות בפיו, שמא יש עליהן רוק יבש של מוכי שחין. ולא יתן [י] פס ידו תחת שחיו, שמא נגע ידו במצורע או בסם רע. [ח] ולא יתן ככר לחם תחת השחי, מפני הזיעה. [ד] ולא יתן [ה] תבשיל [ו] ולא משקים תחת המטה, מפני שרוח רעה שורה עליהם. ולא ינעוץ סכין בתוך אתרוג או בתוך צנון, שמא יפול אדם על חודה, וימות. הגה: [ט] וכן יזהר מכל דברים המביאים [ו] לידי סכנה, [י] כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, [יא] ולכן אסור לילך בכל מקום סכנה כמו ה' תחת קיר נטוי [יב] או יחידי בלילה, [ג] וכן אסרו לשתות מים מן הנהרות בלילה [יד] או להניח פיו על קלוח המים לשתות, כי דברים אלו יש בהן חשש סכנה (רמב"ם. [טו] ומנהג פשוט [ו] שלא לשתות מים <ד> בשעת [ז] התקופה, וכן כתבו הקדמונים, ואין לשנות (אבודרהם ומרדכי ס"פ כל שעה רוקח סימן ער"ה ומהרי"ל ומנהגים. [טז] עוד כתבו שיש [ח] לברוח מן העיר כשדבר בעיר, ויש לצאת מן העיר בתחלת הדבר, [יז] <ה> ולא בסופו) (תשובת מהרי"ל סי' ל"ה /מ"א). וכל אלו הדברים הם משום סכנה, ושומר נפשו ירחק מהם [יח] ואסור לסמוך אנס או לסכן נפשו בכל כיוצא בזה. (ועיין בחושן משפט סימן תכ"ז).

12. ביאור הגר"א יורה דעה סימן קטז

[ט] וכן יזהר כו'. כמ"ש בפ"ב דשבת (ל"ב א') לעולם אל יעמוד כו':

13. ט"ז יורה דעה סימן קטז

(ב) מיהו בדיעבד אינו אסור - היינו בריחא לחוד אבל אם נתבשלו יחד אסורין אף דיעבד וכתב או"ה כלל כ"ג וז"ל וכו' המרדכי וא"ז פרק א"מ דבר שיש בו משום סכנה דינו כאיסור לבטלו בס' ויותר חמור דאפילו ביבש במינו צריך ששים עכ"ל וכ"ש חתיכת בשר שנפלה ליורה שיש בו דגים או איפכא שיש שם סכנה שצריך ס' נגדו אבל משום טעם בליעת כלי ליכא למיחש כו' עכ"ל והקשה בד"מ דהא איתא בטור דחיישינן לגילוי אפילו במ' סאה מים וא"א שלא יהא ס' אפילו שתי נחש ממנו עכ"ל וכן כתוב במהרי"ל שלפוחית מדג שנפלה לקדרת בשר ונתבשל שם ואסר מהר"י סג"ל הכל משום סכנה עכ"ל משמע דלא מהני ס' דחמירא סכנתא מאיסורא וכתב רש"ל פרק ג"ה סי' ט"ו דאפילו לכתחלה אין להחמיר בתנור גדול לענין זה אע"פ דלענין איסור בשר בחלב מחמירין לכתחלה וע"כ נ"ל פשוט דאותן הלחמים שאופין בתנור אחד עם בשר אין סכנה כלל לאכלם עם דגים אע"פ שהתנור היה סתום:

14. פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז

(ג) בדיעבד - עבה"ט לענין דבר שהוא סכנה אי בטיל בס' ועיין בתשובת חוות יאיר סי' ס"ד שפסק להקל דבטל וכן כתב בתשובת שבות יעקב ח"ב סוס"י ק"ד ושארין להחמיר כלל ע"ש וכ"כ בתשובת חוט השני סי' ס"ז דדוקא ארס נחש אינו בטל כמ"ש הטור דחוששין לגילוי אפילו במ' סאה מים אבל דבר שאינו ארס אע"פ שהוא סכנה בטל בס' ע"ש. ומה שהביא הט"ז ראייה ממהרי"ל דפ"א נפלה שלחופית מדג לקדרת בשר ואסר מהרי"ל את הכל משום סכנה ע"ש כבר השיגו עליו בעל ש"ך בנה"כ ובתשובת חוט השני שם די"ל דלא היה ששים לכך אסר את הכל ע"ש. ולפע"ד נראה דמ"מ הוכיח הט"ז שפיר דאי תימא דבאיכא ששים שרי ולהכי אסר מהרי"ל משום דלא היה ס' יקשה למה לא צוה שיוסיפו עד ס' כדי שתבטל הטעם של דג דאף דבאיסורים אסור להוסיף משום מבטל איסור לכתחלה כדאיתא בס"י צ"ט סעיף ו' מ"מ הכא בודאי לא שייך מבטל איסור שהרי אין זה איסור רק כ"ז שמרגישין הטעם של דג בקדרת בשר יש בו סכנה וכשיוסיפו ולא יהא עוד טעם דג מורגש בקדרת בשר לא יהיה עוד סכנה (ועיין פ"ח דתרומות משנה ד' וה' ודו"ק ויש ליישב) [ועיין במג"א סי' תנ"ו ס"ק ט"ו ובתשובת בנין עולם הא"ח סי' כ"ז] גם אפשר לסוחר לא שייך אלא אם נבלע בחתיכה ולא בדבר לח. א"ו דאף באיכא ששים אסור ומ"מ לדינא העיקר כהתשובות הנ"ל דבטל

15. ויקרא פרשת קדשים פרק יט

(טז) לא תלך רכיל בעמיה לא תעמד על דם רעהו אָנִי יְקַוְּ:

16. רש"י ויקרא פרשת קדשים פרק יט

(טז) לא תעמד על דם רעהו - לראות במיתתו ואתה יכול להצילו, כגון טובע בנהר, וחייה או לסטים באים עליו:

17. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עג עמוד א

מניין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר, או חיה גוררתו, או לסטין באין עליו, שהוא חייב להצילו - תלמוד לומר לא תעמד על דם רעך.

18. רש"י מסכת סנהדרין דף עג עמוד א

לא תעמוד - לא תעמוד עצמך על דמו - אלא הצילהו.

19. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א

הלכה יד

כל היכול להציל ולא הציל עובר על +ויקרא י"ט ט"ז+ לא תעמוד על דם רעך, וכן הרואה את חבריו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להצילו ולא הציל, או ששמע גוים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גלה אוזן חבריו והודיעו, או שידע בגוי או באנס שהוא קובל על חבריו ויכול לפייסו בגלל חבריו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו, וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך.

20. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שמירת נפש סימן תכו

סעיף א

הרואה את חבריו טובע בים, או לסטים באין עליו, או חיה רעה באה עליו, ויכול להצילו הוא בעצמו $\{א\} <א >$ או שישכור אחרים להציל, ולא הציל; או ששמע עובדי כוכבים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח ולא גילה אוזן חבריו והודיעו; או שידע בעובד כוכבים או באנס שהוא בא על חבריו, ויכול לפייסו בגלל חבריו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו, וכיוצא בדברים אלו $\{ב\} <ב >$ עובר על לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טז).

21. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לז עמוד א

משנה - וכל המקיים נפש אחת מישראל - מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא.

22. ויקרא פרשת בהר פרק כה

(לו) אל תקח מאתו נֶשֶׁה וְמַרְבִּית וְנִרְאָתָה מֵאֲלֹהֵיךָ וְחַי אָחִיךָ עִמָּךְ:

23. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א

ורבי יוחנן, האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה? - מבעי ליה לכדתניא: שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבריו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: וחי אחיך עמך - חייך קודמים לחיי חבריך.

24. רש"י מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א

וחי אחיך עמך - רישיה דקרא ברבית קאי אל תקח מאתו וגו'. אם ישתו שניהם ימותו - בצמא, שאין מספיק לשניהם. ואם ישתה האחד מגיע לישוב - וימצא מים. עמך - חייך קודמין

25. רא"ש מסכת בבא מציעא פרק ה

סימן ו

ואע"ג דהאי קרא דריש ליה ר' אלעזר לרבית קצוצה שיוצאה בדיינין. הך דרשא שמעינן מעמך דמשמע שחיי אחיך טפילים לך ושלך קודמין

26. כסף משנה הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א

הלכה יד

כל היכול להציל ולא הציל וכו'. בס"פ בן סורר ומורה (דף ע"ג) מניין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטים באים עליו שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך והא מהכא נפקא מהתם נפקא אבידת גופו מנין ת"ל והשבותו לו אי מהתם ה"א ה"מ בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימטו לא קמ"ל. וכתב הרא"ש והניצול חייב לפרוע למציל מה שהוציא דאין אדם חייב להציל נפש חבריו בממונו היכא דאית ליה ממונא לניצול וכתב הגהות מיימון עבר על לא תעמוד וכו' בירושלמי מסיק אפי' להכניס עצמו בספק סכנה חייב עכ"ל. ונראה שהטעם מפני שהלה ודאי הוא ספק:

27. בית יוסף חושן משפט סימן תכו

ומ"ש בשם הרמב"ם. הוא בפרק א' מהלכות רוצח (ה"ד) וכתבו רבינו בשביל מה שכתב שאם שמע גוים או לסטים מחשבים עליו רע צריך לגלות אוזן חבירו או לפייס הגוי: וכתבו הגהות מיימונית (דפ' קושטא) עבר על לא תעמוד וכו' בירושלמי מסיק אפילו להכניס עצמו בספק סכנה חייב ע"כ ונראה שהטעם מפני שהלה ודאי והוא ספק: וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא (סנהדרין לו. במשנה): אברך יי' אשר יעצני ועד כה ברכני להחל ולגמור הספר המפואר הזה ביאור ארבעה טורים אשר קראתיו בית יוסף כי התחלתיו באנדרינופיל"י שנת רפ"ב והשלמתיו בעיר צפ"ת אשר בגליל העליון תוב"ב ביום ד' י"א לאלול שנת בק"ר אור ונתעסקתי עוד בהגהתו ובמהדורא תניינא עד שנת ד"ש. אוחילה לאל אחלה פניו יזכני שיתפשט בכל ישראל למען אהיה בכלל מצדיקי הרבים. ויזכני לחבר עוד ספרים הרבה לזכות רבים. ולמען רחמיו וחסדיו לא תפסוק תורה מזרעי כדכתיב (ישעי' נט כא) לא ימוש מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר יי' מעתה ועד עולם: תם ונשלם שבה לבורא עולם.

28. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פרק ח

הלכה ד

רבי אימי איתצד בסיפספה אמר ר' יונתן יכרך המת בסדינו אמר ר' שמעון בן לקיש עד דאנא קטיל אנא מתקטיל אנא איזיל ומשיזיב ליה בחייל אזל ופייסון ויהבניה ליה.

29. פני משה מסכת תרומות פרק ח

איתציד בסיפספה. ניצוד במקום סכנה הרבה ומלשון האף תספה ופן תספה הוא ודומיהם שכל הניצוד לשם סוף נספה הוא: יכרך המת בסדינו. כלומר שנתייאש הימנו ואין לו אלא להכין לעצמו תכריכי המת ושמע רשב"ל ואמר או אני אהרוג או אני נהרג אני אלך ואציל אותו בכח והלך ופייס לאותן הגזלנים והניחוהו ונתנו אותו לידו ואמר להן ותבאו עמי אצל הזקן שלנו והוא ר' יוחנן והוא יתפלל עליכם על אשר החזרתם אותו לי ובאו אצל ר' יוחנן ואמר להן מה שהייתם רוצים לעשות עמו כן יעשה להן ויבא עליהן הכל וכן הוה שלא הגיעו למקום אפיפסרוס עד שנהרגו כולן:

30. שו"ת חוות יאיר סימן קמו

[וגדולה מזו כתב בכ"מ ספ"א דהלכות רוצח ושמירת נפש בשם הירושלמי שמחויב לכונוס לספק נפשו להציל נפש חבירו וש"ס דידן ב"מ ד' ס"ב נמי הכי משמע דדווקא התם שאם ישתו שניהם ימותו ודאי מש"כ בספק י"ל ישתו שניהם ולא ישתה הוא לבדו וימות חבירו ודאי וא"כ מחויב לכונוס לספק נפשו' אפילו בספק הצלה וצ"ע]

31. בראשית פרשת וישב פרק לו

(יג) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אֶחָיִךְ רַעִים בְּשִׁבְכֶם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִי :
(יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ נָא רָאֵה אֶת שְׁלוֹם אֶחָיִךְ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשְּׂבָנִי דָּבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק סְבָרוֹן וַיָּבֹא שָׁכְמָה:

32. סמ"ע סימן תכו

[ב] עובר על לא תעמוד כו'. ובהגהות מיימוניות [פ"א מרוצח הט"ו דפוס קושטא] כתבו דבירושלמי [ראה סוף פ"ח דתרומות] מסיק דצריך אפילו להכניס עצמו בספק סכנה עבור זה, והביאו הב"י [סעיף ב'], וכתב ז"ל, ונראה שהטעם הוא מפני שהלה ודאי והוא ספק, עכ"ל. גם זה השמיטו המחבר ומור"ם ז"ל, ובזה י"ל כיון שהפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו בפסקיהן, משו"ה השמיטוהו גם כן:

33. ספר איסור והיתר הארוך שער נט

לח. וכן הרואה חבירו טובע בנהר או חיה רעה או לסטין באין עליו ויכול להצילו ואינו מציל נחשב כאלו הרגו ביד ועל זה נאמר לא תעמוד על דם רעך ואפי' בנפשו של רודף אם אינו יכול להצילו בע"א כדילפינן מאין מושיע לה. ומיהו אם בודאי היה ג"כ הוא מסוכן עמו אין לו לסכן גופו מאחר שהוא חוץ מן הסכנה אע"פ שרואה במיתת חבירו כדדרשינן וחי אחיך עמך. ולא מצינו חילוק בין סכנה למיתה ודאית :

34. בית הבחירה למאירי מסכת סנהדרין דף עג עמוד א

מי שראה חברו טובע בנהר או חיה גוררתו או ליסטים באים עליו חייב להשתדל בהצלתו ולא סוף דבר בעצמו אם הוא יכול בלא סכנה שהרי על אבדה ממונו חייב על אבדת גופו כל שכן אלא אף על ידי אחרים והוא שישכור שכירים ופועלים ובקויאים באותן הדברים להצילו וחברו פורע לו מן הדין אם אין לו במה לפרוע אין לזה לימנע בכך שאע"פ שאסור להציל עצמו בממון חברו דוקא שלא מדעת הבעלים אבל בעלים עצמן חייבין להציל חבריהם וכל שלא עשה כן עובר משום לא תעמוד על דם רעך וכן הענין בכל כיוצא באלו כגון שנודע לו שגוים או מוסרים מחשבים עליו רעה ואינו מודיעו ובספרא אמרוה בפרשת קדושים אף בידע עדות לחברו ואינו מעידו וכל כיוצא בזה:

35. פתחי תשובה חושן משפט סימן תכו

(ב) עובר על לא תעמוד - עיין סמ"ע סק"ב בענין להכניס עצמו בספק סכנה בשביל הצלת חבירו. ועיין בספר אגודת אזור מהגאון מהר"ם זאב זצ"ל שכתב טעם נכון מה דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו דברי הירושלמי בזה, משום דס"ל דתלמודא דידן פליג על הירושלמי בהא ע"ש. ושם בסוף הספר בהשמטות הביא בשם הרדב"ז ח"ג סי' תרכ"ז שכתב כן בפשיטות דספיקא דידיה עדיף מודאי דחבריה [עיין מה שכתבתי בפ"ת ליו"ד סימן קנ"ז ס"ק ט"ו הבאתי דברי רדב"ז אלו ע"ש], והוא ז"ל כתב על זה, אולם צריך לשקול הענין היטב אם יש בו ספק סכנה ולא לדקדק ביותר, כאותה שאמרו סוף פרק אלו מציאות דף ל"ג [ע"א] גבי שלך קודם לכל אדם, שכל המדקדק בעצמו כך סוף בא לידי כך, וכ"ה בשו"ע [ח"מ] סימן רס"ד סעיף א' ע"ש:

36. שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן פד

ובשו"ת יד אליהו מלובלין (סימן מ"ג), הביא דברי הגהות מיימוניות בשם הירושלמי הנ"ל, וכתב שכוונת הגהות מיימוניות לדברי הירושלמי סוף פרק ח' דתרומות, אך שם שנוי הדבר במחלוקת רבי יונתן וריש לקיש, ואפשר שהלכה כרבי יונתן שאינו מחוייב להכנס בספק סכנה להציל את חבירו מודאי סכנה. והוסיף, שיש להוכיח כן גם מהגמרא שלנו, במסכת נדה (ס"א ע"א), ובמסכת סנהדרין (ע"ג ע"א) ע"ש. וכן בספר אגודת איזוב דרושים (דף ג' ע"ב) הוכיח מהגמרא (נדה ס"א ע"א) כדברי הירושלמי, שאין לאדם להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חבירו מודאי סכנה.

37. תלמוד בבלי מסכת נדה דף סא עמוד א

נהנו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא, אתו לקמיה דרבי טרפון, אמרו ליה: לטרפון מר! אמר להו: היכי נעביד? אי לא אטמרינכו - חזו יתייכו, אטמרינכו - הא אמור רבנן האי לישנא בישא, אע"ג דלקבולי לא מבעי - מיחש ליה מבעי, זילו אתון טמרו נפשיכו.

38. רש"י מסכת נדה דף סא עמוד א

מיחש ליה מבעי - ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם.

39. ספר חסידים סימן תרפג

כתיב (משלי כ"ה י"ז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו אם בורח רוצח אליך אל תקבלהו בין יהודי בין נכרי כמעשה דר' טרפון בנדה.

40. תוספות מסכת נדה דף סא עמוד א

אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא כו - 'פי' בקונטרס ושמא הרגתם ואסור להצילכם ובשאלתות דרב אחאי מפרש שמא הרגתם ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך והיינו מיחש מבעי ליה למיחש שיש לחוש ללשון הרע להאמינו לגבי זה שיזהר שלא יבא לו הפסד ולא לאחרים.

41. רש"י מסכת סנהדרין דף עג עמוד א

קא משמע לן - לא תעמוד על דם רעך - לא תעמוד על עצמך משמע אלא חזור על כל צדדין שלא יאבד דם רעך.

42. שולחן ערוך הרב אורח חיים הלכות שבת סימן שכט

סעיף ח

הרואה ספינה שיש בה ישראל המטרופת בים וכן נהר שוטף וכן יחיד הנרדף מפני נכרי מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת כדי להצילם ואפילו הוא ספק אם יציל ומכל מקום אם יש סכנה אין לו לסכן עצמו כדי להציל את חבירו מאחר שהוא חוץ מן הסכנה ואף שרואה במיתת חבירו ואע"פ שהוא ספק וחבירו ודאי מכל מקום הרי נאמר וחי בהם ולא שיבא לידי ספק מיתה על ידי שיקיים מה שנאמר לא תעמוד על דם רעך:

43. שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תרכז

(אלף נב)

תדע דסכנת אבר חמירא דהא התירו לחלל עליה את השבת בכל מלאכות שהם מדבריהם אפילו ע"י ישראל. ותו דכתיב דרכיה דרכי נועם וצריך שמשפטי תורתנו יהיו מסכימים אל השכל והסברא ואיך יעלה על דעתנו שיניח אדם לסמא את עינו או לחתוך את ידו או רגלו כדי שלא ימיתו את חבירו הלכך אינו רואה טעם לדין זה אלא מדת חסידות ואשרי חלקו מי שיוכל לעמוד בזה ואם יש ספק סכנת נפשות הרי זה חסיד שוטה דספיקא דידיה עדיף מודאי דחבריה. והנראה לע"ד כתבתי:

44. שו"ת רדב"ז חלק ה סימן ריח

(אלף תקפ"ב)

והוי יודע שיש בכלל לאו זה שלא יעמוד על הפסד ממון חבירו אלא שאינו חייב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל ממנו אבל להציל נפש חבירו או שלא יבא על הערוה אפי' במקום דאיכא ספק סכנה חייב להציל והכי איתא בירושלמי. ומ"מ אם הספק נוטה אל הודאי אינו חייב למסור עצמו להציל את חבירו ואפי' בספק מוכרע אינו חייב למסור נפשו דמאי חזית דמאי דידך סומק טפי דילמא דמא דידיה סומק טפי אבל אם הספק אינו מוכרע אלא נוטה אל ההצלה והוא לא יסתכן ולא הציל עבר על לא תעמוד על דם רעך. הנראה לע"ד כתבתי :

45. ערוך השולחן חושן משפט הלכות שמירת נפש סימן תכו

סעיף ד

הפוסקים הביאו בשם ירושלמי דחייב אדם להכניס א"ע לספק סכנה כדי להציל חבירו והראשונים השמיטו זה מפני שבש"ס שלנו מוכח שאינו חייב להכניס א"ע ומיהו הכל לפי הענין ויש לשקול הענין בפלס ולא לשמור א"ע יותר מדאי ובוזה נאמר ושם אראנו בישע אלהים זהו ששם אורחותיו וכל המקיים נפש מישראל כאלו קיים עולם מלא ועי' יו"ד סי' רנ"ב.

46. משנה ברורה סימן שכט

(יט) כדי להצילם - ומ"מ אם יש סכנה להמציל אינו מחויב דחייו קודם לחיי חבירו (או"ה) ואפילו ספק סכנה נמי עדיף ספיקו דידיה מודאי דחברו אולם צריך לשקול הדברים היטב אם יש בו ספק סכנה ולא לדקדק ביותר כאותה שאמרו המדקדק עצמו בכך בא לידו כך]פתחי תשובה חו"מ סי' תכ"ו]:

47. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קעז

ענף ד

ואף שכתבתי דאף שאין האדם מחוייב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל הצלת נפש חבירו מ"מ רשאי דל"ד לענין זה לשאר לאוין שאסור מאחר דניצול עכ"פ נפש מישראל שהוא אליבא דסברת רש"י דשון נפש שלו ונפש של חברו, אין ראייה להתיר שיפקיר נפשו למיתה ודאית בשביל הצלת נפש אחר ממיתה ודאית

48. שו"ת מנחת יצחק חלק ו סימן קג

וגם מה דמשמע לכאורה דהפלוגתא רק אם צריך או לא, אבל מותר אם רוצה, כל זה דוקא אם יכניס עצמו לספק סכנה יציל את חבירו בבירור, ועי' בזה בספר כלי חמדה על התורה (פ' תצא בדקצ"ב מדפי הספר), ויש לברר כל זה, וכתבתי כעת רק להעיר .

49. שמות פרשת שמות פרק ד

(יט) ויאמר יקנוק אל משה בְּמִדְּוָן לְךָ שֵׁב מִצְרַיִם כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ:

50. משך חכמה שמות פרשת שמות פרק ד

(יט) (ויאמר ה' אל משה במדין) לך שוב מצרימה, כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. מוכח דאם היו חיים המבקשים את נפשו לא היה צריך לילך להוציא בני ישראל ממצרים, אף על פי שכל ישראל צריכים אליו, אינו צריך להכניס עצמו בסכנה .

51. תפארת ישראל - בועז מסכת מכות פרק ב

(ב) בל"ז ק' נמי וכי אינו מחוייב להכניס א"ע לספק סכנה כדי להציל כל ישראל, וכי אסור לישראל לסגור הדלת בעד גואל הדם עד שיציל הלה כל ישראל. וצ"ע:

52. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יז - קונ' רפואה בשבת פרק ה

(ב) אולם ציינתי שם גם לעיין בשו"ת רמ"א סי' י"ט, ולפי דבריו שם בתשובה יוכל לצאת לן שברופא כו"ע יודו שכן צריך ליכנס לספק סכנה כדי להגיש הטיפול לחולה, ועל אחת כמה שלא יקרא בשם חסיד שוטה אם יחמיר על עצמו ליכנס לספק הסכנה כדי להגיש הטיפול לחולה .

(ח) עוד עולה בדעתי דיש לומר דברופא מכיון שזהו גדרו של עולם ומנהגו שהרופא המכיר במחלות ובנגעי בני אדם מגיש להם להעזרה הדרושה, ואם לא כן תבוא אנדרלמוסיא גדולה בקרב החולים והבריאים גם יחד, א"כ על כגון דא מכיון שנוהג כמנהגו של עולם ותיקונו אין בסיכונו זה כדי לרפאות החולים בכדי להחשיבו כמכניס א"ע באיסור בסכנה בכדי להציל חבירו.

(יב) מכל האמור נראה ברור דמותר לו שפיר לרופא לסכן א"ע לטפל גם בחולים נגועים במחלות מדבקות מכל הסוגים ל"ע ובכל האופנים, ועוד למצוה רבה תחשב לו הדבר, ומה גם בהצטרף לזה דעות הפוסקים החולקים על הרדב"ז ודעימיה וסברי שבכלל יש חיוב להכניס בספק ס"נ = סכנת נפשות = בשביל ודאי פקו"נ = פקוח נפש = של חבירו, ויקוים בו מקרא כתוב: ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כולכם היום .